

Dawid Pieniężny

DOI 10.14746/sspm.2026.1.2

Uniwersytet Wrocławski

ORCID: 0000-0003-3528-1351

Komisja Wspólna Przedstawicieli Rządu i Konferencji Episkopatu Polski w czasie rządów Prawa i Sprawiedliwości w latach 2015-2023

Streszczenie: Komisja Wspólna Przedstawicieli Rządu i Konferencji Episkopatu Polski, to gremium doradcze powstałe już w 1949 roku, które było bardzo istotne dla kształtowania relacji między Kościołem katolickim, a nieprzychylną mu władzą w czasie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Choć po 1989 roku, Kościół zyskał wyraźnie lepszą pozycję w Polsce, to działalność Komisji ma swoją kontynuację. Celem niniejszego tekstu jest przeprowadzenie analizy działalności Komisji Wspólnej Przedstawicieli Rządu i Konferencji Episkopatu Polski w czasie rządów Prawa i Sprawiedliwości w latach 2015-2023. Realizacji tego celu służy postawienie trzech pytań badawczych: (1) Jaka była geneza i możliwości prawne działania Komisji Wspólnej Przedstawicieli Rządu i Konferencji Episkopatu Polski? (2) Jak wyglądały stosunki państwo-Kościół w czasie rządów Zjednoczonej Prawicy w latach 2015-2023? (3) W jaki sposób działalność Komisji Wspólnej Przedstawicieli Rządu i Konferencji Episkopatu Polski oddziaływała na decyzje władz państwowych? Wnioski płynące z badania wskazują, że dobre relacje rządu i KEP w latach 2015-2023 miały swoje przełożenie na działania Komisji, która miała istotną rolę polityczną w kształtowaniu tych relacji.

Słowa kluczowe: Komisja Wspólna Przedstawicieli Rządu i Konferencji Episkopatu Polski; Kościół katolicki; władza; politologia religii; Zjednoczona Prawica

Wprowadzenie

Funkcjonowanie w Polsce Komisji Wspólnej Przedstawicieli Rządu i Konferencji Episkopatu Polski, zwanej również w latach 1949-1956 Komisją Mieszaną (Michalski, 2012), to niespotykane w innych

Artykuł udostępniany jest na licencji Creative Commons – CC-BY-SA 4.0 – uznanie autorstwa, użycie niekomercyjne, na tych samych warunkach.

krajach rozwiązanie problemu współistnienia państwa oraz kościołów i związków wyznaniowych. W wielu krajach świata znane są bowiem przypadki powoływania komisji doraźnych, w celu wyjaśnienia konkretnych spraw lub nawiązania współpracy w różnych obszarach nie zaś funkcjonujących kilkadziesiąt lat komisji stałych (Doyle, 2017; Gustafsson, 2003; Ormerod, 2019; Pope, 1985; Sullivan, 2020; Zvobgo, 2005).

O ile działalność tego organu miała swoje uzasadnienie w czasie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, kiedy to Kościół i władze państwowe stanowiły opozycyjne względem siebie siły (Noszczak, 2008; Pieniężny, 2025b; Żaryn, 2003), a wiele spraw wymagało wyjaśnienia i łagodzenia (Michalski, 2012), o tyle w okresie po przemianach demokratycznych dokonanych w 1989 roku (Koseła, 1990; Lisicka, 1994), a zwłaszcza po zawarciu wypracowywanego przez Komisję Konkordatu między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską z 1993 roku (Dz.U. z 1998 r. nr 51, poz. 318), funkcjonowanie, a przede wszystkim rola takiego gremium stanowi interesujący obiekt analiz (Zieliński, 2009).

Te są tym ciekawsze, im bliższe relacje łączą Kościół oraz władze państwowe, bowiem wówczas potencjał do wpływu na władze polityczne ze strony Kościoła katolickiego, a więc instytucji religijnej, jest nieproporcjonalnie większy. W związku z takim założeniem, za cel niniejszej pracy obrałem przeprowadzenie analizy działalności Komisji Wspólnej Rządu i Konferencji Episkopatu Polski w czasie rządów Prawa i Sprawiedliwości w latach 2015-2023. Wybrany przypadek dotyczy więc największej bliskości rządów i Kościoła w Polsce po 1989 roku.

By zrealizować cel badań, zaproponowałem następujące problemy badawcze, które rozwiązać miała przeprowadzona analiza: (1) Jaka była geneza i możliwości prawne działania Komisji Wspólnej Przedstawicieli Rządu i Konferencji Episkopatu Polski? (2) Jak wyglądały stosunki państwo-Kościół w czasie rządów Zjednoczonej Prawicy w latach 2015-2023? (3) W jaki sposób działalność Komisji Wspólnej Przedstawicieli Rządu i Konferencji Episkopatu Polski oddziaływała na decyzje władz państwowych?

Przyjąłem również trzy główne metody badawcze. Pierwszą z nich była metoda historyczna, dzięki której wskazałem genezę i sposób funkcjonowania analizowanej Komisji na przestrzeni lat. Następnie wykorzystałem metodę instytucjonalno-prawną, która posłużyła do analizy dokumentów powołujących i regulujących działalność Komisji, ale także, dokumenty z działalności tego organu w latach 2015-2023. Ostatnią wykorzystaną metodą badawczą była analiza systemowa, użyta do wska-

zania miejsca i roli Komisji Wspólnej Rządu i Konferencji Episkopatu Polski w polskim systemie politycznym, a także wpływu Komisji na władze polityczne w badanym okresie.

Komisja Wspólna Przedstawicieli Rządu i Konferencji Episkopatu Polski – rys historyczny i uwarunkowania prawne

Komisja Wspólna Przedstawicieli Rządu i Konferencji Episkopatu Polski została powołana w 1949 roku, z inicjatywy prymasa Stefana Wyszyńskiego oraz przedstawicieli komunistycznych władz państwowych w Polsce (Żaryn, 2003). Jej powołanie miało stanowić odpowiedź na gwałtownie pogarszające się stosunki między Kościołem a Polską Zjednoczoną Partią Robotniczą, która dążyła do marginalizacji religii i podporządkowania sobie Kościoła (Kracik, 2010). Prymas Wyszyński, choć świadomy zagrożeń, uznał za konieczne stworzenie kanału dialogu, który pozwoliłby chronić podstawowe interesy Kościoła. Komisja miała więc pełnić funkcję forum negocjacyjnego w kwestiach prawnych, edukacyjnych, majątkowych i personalnych (Frasik, 2021).

Podstawowym zadaniem Komisji było jednak wypracowanie porozumienia między władzami państwowymi, a Kościołem katolickim w Polsce, co do dalszego współistnienia (Żaryn, 1997). Komisja spełniła swój cel, czego dowodem było zawarcie 14 kwietnia 1950 roku porozumienia między rządem a Episkopatem. Kościół, w zamian za gwarancje możliwości prowadzenia duszpasterstwa, nauczania religii w szkołach i ochrony struktur parafialnych, uznał realia ustrojowe PRL (Raina, 1994).

Kolejne lata przyniosły zawieszenie prac Komisji, w obliczu zaostrzenia polityki PRL wobec Kościoła katolickiego i jego przedstawicieli. Uwięzienie Prymasa Wyszyńskiego, a także pokazowe procesy: biskupa Czesława Kaczmarka oraz Kurii Krakowskiej nie pozwalały na prowadzenie dialogu (Pieniężny, 2025b). Sytuacja zmieniła się po „odwilży gomulkówskiej” w październiku 1956 roku. Właśnie wtedy Komisja została reaktywowana, a relacje między państwem a Kościołem uległy względnemu unormowaniu (Żaryn, 2003).

W dalszych latach Komisja miała niemal wyłącznie symboliczny charakter. W latach 70. i 80. XX wieku stanowiła forum rozwiązywania konkretnych sporów między państwem a Kościołem, w tym zwłaszcza tych dotyczących organizacji lekcji religii w szkołach, budowy świątyń, zagranicznych wyjazdów duchownych, ale także komunikacji i negocjacji

w kwestiach wizyt Jana Pawła II czy dyscyplinowania duchownych, do których działalności władza państwowa miała zastrzeżenia (Michalski, 2012). Przez cały okres swojego funkcjonowania, od 1949 do 1989 roku, Komisja nie doczekała się jednak prawnego unormowania swojej działalności, choć już w 1984 Komisja wypracowała projekt ustawy o stosunku państwa do Kościoła, który miał regulować prawnie zasady funkcjonowania Komisji i jej kompetencje (*Komisja*, 2009).

Sytuacja prawna oraz faktyczna Komisji zmieniła się po 1989 roku. W nowej, demokratycznej rzeczywistości, Komisja została przekształcona w stabilną instytucję konsultacyjną, służącą bieżącej koordynacji działań między rządem a Konferencją Episkopatu Polski. Jej działalność zyskała nowe ramy prawne, których należy dopatrywać się nie tylko w Ustawie z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. 1989 nr 29 poz. 154), która w art. 4, pkt. 1 wskazuje „Komisja Wspólna Przedstawicieli Rządu Rzeczypospolitej Polskiej i Konferencji Episkopatu Polski, składająca się z ich upoważnionych przedstawicieli, w uzgodnionej liczbie na zasadzie parytetu, zwana dalej „Komisją Wspólną”, rozpatruje problemy związane z rozwojem stosunków między Państwem i Kościołem oraz sprawy interpretacji niniejszej ustawy i jej wykonywania”, ale także w Konkordacie z 1993 roku (Dz.U. z 1998 r. nr 51, poz. 318) oraz Konstytucji RP z 1997 roku, a zwłaszcza jej artykule 25 (Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483). To właśnie te dokumenty tworzą podstawy prawne dla współpracy państwa i Kościoła, której praktycznym instrumentem stała się właśnie analizowana Komisja.

W III Rzeczypospolitej Komisja zajmuje się zwłaszcza kwestiami finansowania instytucji kościelnych, nauczania religii w placówkach oświatowych, ochrony życia i rodziny, bioetyki, opieki duszpasterskiej w służbach mundurowych czy regulacji statusu prawnego Kościoła katolickiego w Polsce (Borecki, Janik, 2011; *Komisja*, 2009). Od 1999 roku, jej spotkania odbywają się naprzemiennie w gmachu Episkopatu Polski i w siedzibach rządowych lub ministerialnych. Wcześniej odbywały się w kancelarii Prezesa Rady Ministrów (*Komisja*, 2024). W ostatnich latach, a zwłaszcza w okresie rządów Prawa i Sprawiedliwości, stała się ona miejscem coraz częstszych konsultacji w sprawach moralno-światopoglądowych, zwłaszcza takich jak ograniczenie dopuszczalności przerywania ciąży, kwestie edukacji seksualnej czy nauczania religii w szkołach (Chrzczonowicz, 2018). W obliczu tak przeprowadzonej analizy należy wskazać, że choć Komisja Wspólna Przedstawicieli Rządu Rzeczypospo-

litej Polskiej i Konferencji Episkopatu Polski nie posiada mocy legislacyjnej, to jej znaczenie polityczne i symboliczne jest znaczące.

Relacja władza – Kościół w Polsce w latach 2015-2023 i jej polityczne konsekwencje

Relacje władz państwowych i Kościoła katolickiego w latach 2015-2023 można określić mianem bliskiego sojuszu ideowo-instytucjonalnego. Zajmując się bowiem badaniem sytuacji Kościoła katolickiego w Polsce na przestrzeni lat, należy zauważyć komfortową sytuację analizowanej instytucji po 2015 roku, którą Kościół zawdzięczał bliskiej relacji z Prawem i Sprawiedliwością (Pieniężny, 2025b). Jak trafnie wskazał Aleksander Hall (2017, s. 89): „Po objęciu władzy przez PiS w 2015 roku Kościół uzyskał pewność, że w kwestiach światopoglądowych, obyczajowych, a także formalnych relacji pomiędzy państwem a Kościołem nie nastąpią zmiany w prawie niezgodne z jego nauczaniem”.

W związku z takim obrotem spraw, wielu hierarchów Kościoła w Polsce zdecydowało się na otwarte wsparcie polityki prowadzonej przez Prawo i Sprawiedliwość (Pieniężny, 2025b). To zaś spowodowało powstanie bardzo specyficznego politycznie i społecznie, a przy tym przez długi okres nierozzerwalnego związku władzy z Kościołem, który przyjął rolę aktora politycznego (Dłuska, 2018).

Takie powiązanie pozwoliło zaś wytworzyć szereg działań, łączących sfery *sacrum* i *profanum*. Za przykłady takich należy uznać (1) wsparcie ideologiczne, polegające na partnerstwie w promowaniu polityki rodzinnej, sprzeciwie wobec aborcji, ideologii *gender*, czy związków partnerskich i małżeństw jednopłciowych, a także na promowanie symboli religijnych w miejscach publicznych; (2) wsparcie personalne, bowiem przedstawiciele władz państwowych często uczestniczyli w uroczystościach religijnych, a biskupi byli zapraszani na oficjalne wydarzenia państwowe; (3) wsparcie finansowe, w zakresie dotacji na renowację zabytków sakralnych, działalność charytatywną czy edukacyjną, które otrzymywał Kościół, często przy braku dostatecznej kontroli; (4) wsparcie medialne, bowiem media publiczne często promowały narrację zgodną z doktryną Kościoła katolickiego, a także transmitowano msze i pielgrzymki oraz zapraszano duchownych w charakterze komentatorów życia społecznego. Jednocześnie media katolickie, na czele z Radiem Maryja promowały przekaz sprzyjający Prawu i Sprawiedliwości, któ-

rego przedstawiciele często gościli na łamach stacji (Kasińska-Metryka, 2024; Pieniężny, 2025b).

Społeczeństwo zauważyło te działania. W badaniu Centrum Badania Opinii Społecznej z 2019 roku, dotyczącym opinii Polaków na temat problemów z którymi boryka się Kościół katolicki w Polsce, już na drugiej pozycji znalazł się punkt dotyczący angażowania się Kościoła w politykę. Wskazało go 37% pytanych. Był to najwyższy odsetek, zaraz po bardzo mocno nagłaśnianym wówczas problemie pedofilii osób duchownych, który znalazł się najwyżej w zestawieniu. Co równie istotne, badanie to pokazało także, że wśród polskiego społeczeństwa istnieje bardzo silne przekonanie o politycznym zaangażowaniu Kościoła katolickiego w politykę. 38% respondentów uznało bowiem w 2019 roku, że Kościół katolicki angażował się w kampanię wyborczą, stając po stronie jakiejś partii politycznej. W tym samym badaniu aż 89% respondentów uważało, że partią wspieraną przez Kościół katolicki podczas parlamentarnej kampanii wyborczej z 2019 roku było Prawo i Sprawiedliwość (Centrum Badania Opinii Społecznej, 2019).

Wskazane wyżej działania miały swoje polityczne konsekwencje. Laicyzujące i atomizujące się polskie społeczeństwo (Borowik, 2016; Fordoński, 2021; Mariański, 2022; Pieniężny, 2025b) opowiedziało się bowiem przeciwko tej nieznanej wcześniej – na taką skalę – relacji po ośmiu latach rządów Zjednoczonej Prawicy. Dodatkowo, przed wyborami parlamentarnymi w 2023 roku niemal wszystkie ugrupowania opozycyjne zaczęły przedstawiać postulaty wzywające do stworzenia świeckiego państwa i odrzucenia nowej roli Kościoła w kraju. Partie polityczne, odwołując się do powiązania Kościoła katolickiego z władzami państwowymi w latach 2015-2023 zauważyły pilną konieczność wprowadzania zmian mających na celu przejście w kierunku świeckiego modelu państwa (Pieniężny, 2024). Jak trafnie zauważył Janusz Mariański (2018, s. 95): „W kilku ostatnich latach zmienił się typ krytyki Kościoła i religii, zwłaszcza zaś obecności symboli religijnych w przestrzeni życia publicznego w naszym kraju. Z pewnych kręgów politycznych i ideologicznych wysuwane są postulaty usunięcia krzyży z miejsc publicznych, przesunięcia lekcji religii ze szkół do parafii, likwidacji tzw. funduszu kościelnego, usunięcia kapelanów z wojska i szpitali, legalizacji związków homoseksualnych, finansowania z funduszy państwowych zabiegów *in vitro*, aborcji i inne”.

Ze wskazanych przyczyn relacje państwa i Kościoła katolickiego w latach 2015-2023 określiłem na wstępie mianem bliskiego sojuszu

ideowo-instytucjonalnego. W nim bowiem Kościół katolicki uzyskiwał realne korzyści finansowe, prestiżowe, a także możliwość wpływu na kształtowanie prawa. Rządzący natomiast zyskiwali wsparcie ideologiczne, polityczne oraz moralne potwierdzenie słuszności ich działań. To zaś spowodowało zachwianie dominującego dotychczas modelu państwa neutralnego światopoglądowo (Bogusławski, 2023; Uruszczak, 2020), przemieszczając – jak się wydaje – Polskę w kierunku modelu państwa wyznaniowego (Borecki, 2017; Tabak, 2018).

Działalność Komisji Wspólnej Przedstawicieli Rządu i Konferencji Episkopatu Polski w czasie rządów Zjednoczonej Prawicy

Niezwykle interesujący naukowo jest fakt, że pomimo wskazanych już w tej pracy, wyjątkowo zażyłych stosunków władz państwowych i Kościoła katolickiego w Polsce, Komisja Wspólna Przedstawicieli Rządu i Konferencji Episkopatu Polski w latach 2015-2023 spotykała się niezwykle rzadko, a dodatkowo jej skład był zmienny, w zależności od tematyki rozmów (*Posiedzenie*, 2022). Marcin Preciszewski (2024) wskazuje, że powód takiego stanu rzeczy jest prozaiczny – relacje pomiędzy oboma podmiotami były tak dobre, że nie było potrzeby wykorzystywania organu służącego do rozwiązywania problemów. Warto dodać, że istotnym czynnikiem ograniczającym częstotliwość spotkań była również pandemia COVID-19, która miała miejsce właśnie w badanym okresie (Świto, 2021).

Pierwsze spotkanie Komisji w badanym okresie odbyło się 25 kwietnia 2016 roku i dotyczyło przede wszystkim przygotowaniu Światowych Dni Młodzieży oraz, co z nimi związane – wizyty papieża Franciszka w Polsce. Wśród pobocznych wątków poruszono jeszcze kwestie ochrony danych osobowych w Kościele katolickim, w związku z pojawieniem się Rozporządzenia o Ochronie Danych Osobowych (Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady 2016/679) oraz przedstawiono założenia programu „Rodzina 500+” (Preciszewski, 2024).

Kolejne spotkanie Komisji miało miejsce 1 lutego 2017 roku i dotyczyło pierwszej ewaluacji programów prospołecznych wprowadzonych przez Radę Ministrów, ale także dalszych rozmów na temat ochrony danych osobowych, a ponadto o problemie oszustw na seniorach w Polsce i połączonych sposobach zaradzeniu tej sytuacji, wśród których można wyróżnić apele o uwagę do starszych ludzi kierowane w Kościołach. Dodatkowym

tematem było rozpoczęcie wspólnych przygotowań do obchodów 100-lecia odzyskania przez Polskę niepodległości (Przeciszewski, 2024).

Kolejne spotkanie Komisji odbyło się 16 kwietnia 2018 roku. Dotyczyło ono dalszych prac nad przygotowaniem zgodnych z prawem standardów w zakresie ochrony danych osobowych. Poruszano również kolejne szczegóły organizacji obchodów święta narodowego 11 listopada. W 2018 roku odbyło się jeszcze jedno spotkanie analizowanego organu. Miało ono miejsce 11 grudnia. W czasie tego spotkania poruszano już tematy zdecydowanie bardziej polaryzujące społeczeństwo. Za takie bowiem uznać należy rozmowy o obowiązku uczęszczania uczniów na lekcje religii lub etyki, kwestie ujawnianych wówczas przypadków wykorzystywania seksualnego nieletnich przez duchownych, ale także zagadnienia związane z koniecznością ograniczenia prawa dotyczącego dopuszczalności przerywania ciąży w Polsce (Przeciszewski, 2024). Owocem tych rozmów był wniosek złożony do Trybunału Konstytucyjnego przez grupę 119 posłów, reprezentujących kluby parlamentarne – przede wszystkim Prawa i Sprawiedliwości, ale też Kukiz'15 oraz Konfederacji, na mocy którego Trybunał Konstytucyjny w 2020 roku uznał tzw. przesłankę eugeniczną za niezgodną z Ustawą Zasadniczą, znacząco ograniczając dostęp do aborcji w Polsce (Pieniężny, 2025a).

Na kolejne, ostatnie już spotkanie Komisji Wspólnej Przedstawicieli Rządu i Konferencji Episkopatu Polski w badanym okresie, czekano niemal cztery lata. Odbyło się ono bowiem dopiero 7 listopada 2022 roku. W czasie spotkania dyskutowano na temat pomocy uchodźcom wojennym z Ukrainy, szkodliwych skutków reklamy alkoholu oraz potrzeby ograniczenia jego sprzedaży, ale także podsumowywano trudny okres pandemii COVID-19 (Przeciszewski, 2024).

Analizowane pokojowe, bliskie relacje rządów najpierw Beaty Szydło, a później Mateusza Morawieckiego nie powodowały konieczności częstych spotkań Komisji Wspólnej Przedstawicieli Rządu i Konferencji Episkopatu Polski w latach 2015-2023. Mimo to, Kościół katolicki posiadał na tyle silny wpływ na kształtowanie polityki państwa, że podnoszone przez niego postulaty były bardzo często realizowane przez większość parlamentarną.

Podsumowanie

Całość przeprowadzonej analizy w niniejszej pracy, pozwoliła wypełnić cel badań, jakim było przeprowadzenie analizy działalności Komisji

Wspólnej Rządu i Konferencji Episkopatu Polski w czasie rządów Prawa i Sprawiedliwości w latach 2015-2023. Wnioski płynące z badania wskazują, że choć Komisja ta została powołana w 1949 roku, w okresie szczególnych napięć między władzą państwową, a przedstawicielami Kościoła katolickiego w Polsce, to jej działalność została określona prawnie dopiero w 1989 roku, z zastrzeżeniem, że w analizowanym okresie rządów Prawa i Sprawiedliwości Komisja ta podejmowała ustalenia wskazujące na zbieżność stanowisk przedstawicieli Kościoła i rządu.

Podjmując się odpowiedzi na postawione na wstępie pytania badawcze: (1) Jaka była geneza i możliwości prawne działania Komisji Wspólnej Przedstawicieli Rządu i Konferencji Episkopatu Polski? (2) Jak wyglądały stosunki państwo-Kościół w czasie rządów Zjednoczonej Prawicy w latach 2015-2023? (3) W jaki sposób działalność Komisji Wspólnej Przedstawicieli Rządu i Konferencji Episkopatu Polski oddziaływała na decyzje władz państwowych?, należy wskazać, że Komisja ta została powołana w celu ułożenia i unormowania relacji, czy też bardziej właściwie – współistnienia władz Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i Kościoła katolickiego w Polsce, co przyniosło skutek w postaci porozumienia obu podmiotów, dokonanego w 1950 roku. Mimo znaczących ograniczeń, działalność Komisji trwała nadal, ewoluując zależnie od profilu partii politycznych sprawujących w Polsce władzę. Po dojściu do władzy Prawa i Sprawiedliwości, Komisja Wspólna Przedstawicieli Rządu i Konferencji Episkopatu Polski przeżyła prawdziwy renesans, stanowiąc istotny podmiot dyskusji nad kształtem stanowionego w Polsce prawa, zwłaszcza w zakresie kwestii światopoglądowych, pomimo niewielkiej liczby oficjalnych spotkań.

Wnioski płynące z przeprowadzonej analizy zdają się dowodzić specyfiki kształtowania relacji państwo – Kościół w czasie rządów Zjednoczonej Prawicy w Polsce. Spotkania, choć rzadkie dotyczyły początkowo spraw technicznych, stanowiąc bardziej symboliczną niż polityczną płaszczyznę wymiany myśli. Rozszerzanie tematyki poruszanej w czasie spotkań w kierunku politycznym czy też postawy przedstawicieli Konferencji Episkopatu Polski ewoluującej w kierunku lobbystycznego nacisku (kwestia dopuszczalności przerywania ciąży czy działalności świątyni w okresie COVID-19) wskazywało na odzwierciedlenie nieformalnej relacji wielu hierarchów Kościoła z politykami Prawa i Sprawiedliwości. W badanym okresie Kościół bowiem pełnił ważną, polityczną rolę instytucji wpływającej na kształt sfery publicznej w Polsce.

Podsumowując całość prowadzonych rozważań należy wskazać, że Komisja Wspólna Przedstawicieli Rządu i Konferencji Episkopatu Pol-

ski jest jednym z najważniejszych organów instytucjonalnego dialogu między państwem a Kościołem katolickim w Polsce. Jej historia stanowi bowiem zwierciadło zmieniających się relacji na linii państwo – Kościół, poczynając od dramatycznej konfrontacji w czasach Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, aż po partnerską współpracę w warunkach w pełni demokratycznych. Choć rola i znaczenie Komisji ewoluowały na przestrzeni lat, to wciąż pozostaje ona ważnym elementem kształtowania życia publicznego w Polsce, czego doskonałym przykładem jest analizowana działalność w latach 2015-2023.

Bibliografia

- Bogusławski, M. (2023), *Problem świeckości państwa a wyzwania nowoczesności. Na marginesie Religii i neutralności światopoglądowej państwa Ryszarda Pańskiuka*, „Acta Universitatis Lodzianensis. Folia Philosophica. Ethica - Aesthetica – Practica”, nr 42.
- Borecki, P. (2017), *Znamiona państwa wyznaniowego – uwagi na kanwie dorobku współczesnego konstytucjonalizmu*, „Studia z Prawa Wyznaniowego”, nr 20.
- Borecki, P., Janik, C. (2011), *Komisja Wspólna Przedstawicieli Rządu Rzeczypospolitej Polskiej i Konferencji Episkopatu Polski w archiwaliach z lat 1989-2010*, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa.
- Borowik I. (2016), *Przemiany religijne w Polsce na tle transformacji w Europie Środkowo-Wschodniej i globalizacji*, [w:] *Globalny i lokalny wymiar religii. Polska w kontekście europejskim*, red. I. Borowik, A. Górny, W. Świątkiewicz, Nomos, Kraków.
- Centrum Badania Opinii Społecznej (2019), *Oceny sytuacji Kościoła katolickiego w Polsce. Komunikat z badań nr 101/2019*, Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej, Warszawa.
- Chrzczonowicz, M. (2018), *PiS spowiada się biskupom: „Rząd zadbał o to, by w żadnym dokumencie nie używano języka gender”*, Oko Press, <https://oko.press/pis-spowiada-sie-biskupom-rzad-zadbal-zadnym-dokumencie-nie-uzywano-jezyka-gender>, 02.07.2025.
- Dłuska K. (2018), *Kościół – aktor w przestrzeni publicznej i sferze politycznej*, „Nurt SVD”, nr 144.
- Doyle, T. P. (2017), *The Australian Royal Commission into Institutional Responses to Child Sexual Abuse and the Roman Catholic Church*, „Child Abuse & Neglect”, nr 74.
- Fordoński A. (2021), *Katolicyzm jako czynnik polaryzujący w głównych konfliktach światopoglądowych w Polsce w latach 1989-2011*, Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń.

- Frasik, T. (2021). *Historia Kościoła katolickiego w Polsce*, Wydawnictwo AA, Kraków.
- Gustafsson G. (2003), *Church–state separation Swedish-style*, „West European Politics”, nr 26 (1).
- Hall A. (2017), *Rzeczy (nie)pospolite: Kościół wobec państwa PiS*, „Więź”, nr 668.
- Kasińska-Metryka A. (2024), *Polityzacja religii – sakralizacja polityki, czyli polski populizm prawicowy jako efekt współpracy Prawa i Sprawiedliwości i Kościoła katolickiego*, „Dyskurs i Dialog”, nr 14.
- Komisja Wspólna Przedstawicieli Rządu RP i KEP* (2024), Konferencja Episkopatu Polski, <https://episkopat.pl/doc/193854.Komisja-Wspolna-Przedstawicieli-Rzadu-RP-i-KEP,02.07.2025>.
- Komisja Wspólna Rządu i Episkopatu* (2009), Katolicka Agencja Informacyjna, <https://web.archive.org/web/20101215072511/http://ekai.pl/wydarzenia/report/x21018/komisja-wspolna-rzadu-i-episkopatu/>, 02.07.2025.
- Konkordat między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską, podpisany w Warszawie dnia 28 lipca 1993 r.*, Dz.U. z 1998 r. nr 51, poz. 318.
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.*, Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483.
- Koseła K. (1990), *Rola Kościoła katolickiego w kampanii przed wyborami czerwcowymi*, [w:] *Wyniki badań – wyniki wyborów. 4 czerwca 1989*, red. L. Kolarska-Bobińska, P. Łukasiewicz, Z. W. Rykowski, Ośrodek Badań Społecznych, Warszawa.
- Kracik J. (2010), *Historia Kościoła katolickiego w Polsce*, Wydawnictwo Dolnośląskie, Wrocław.
- Lisicka H. (1994), *Rola Kościoła katolickiego w systemie politycznym RP*, [w:] *Ewolucja polskiego systemu politycznego po 1989 roku w świetle komparatystycznej teorii polityki*, red. A. Antoszewski, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław.
- Mariański J. (2018), *Kościół katolicki w Polsce w kontekście społecznym. Studium socjologiczne*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Mariański J. (2022), *Pluralizm społeczno-kulturowy jako megatrend a religijność i moralność. Studium socjologiczne*, Wyższa Szkoła Nauk Społecznych z siedzibą w Lublinie, Lublin.
- Michalski K. (2012). *Działalność Komisji Wspólnej przedstawicieli Rządu PRL i Episkopatu Polski 1980–1989*, Wydawnictwo Instytutu Pamięci Narodowej, Warszawa.
- Noszczak P. (2008), *Polityka państwa wobec Kościoła rzymskokatolickiego Polsce w okresie internowania prymasa Stefana Wyszyńskiego (1953 – 1956)*, Wydawnictwo Instytutu Pamięci Narodowej, Warszawa.
- Ormerod N. (2019), *Sexual Abuse, a Royal Commission, and the Australian Church*, „Theological Studies”, nr 80 (4).
- Pieniężny D. (2024), *From Love to Hate: The Catholic Church in Poland in the Public Opinion*, „Historia i Polityka”, nr 50 (57).

- Pieniężny D. (2025a), *Kościół katolicki w Polsce wobec polityki rządów w zakresie dopuszczalności przerywania ciąży po 1989 roku na tle rozwiązań historycznych*, „Przegląd Politologiczny”, nr 1.
- Pieniężny D. (2025b), *Różnice w preferencjach wyborczych osób religijnych na tle podziału administracyjnego Kościoła katolickiego w Polsce w latach 2019-2023*, Uniwersytet Wrocławski, Wrocław.
- Pope, C. A. (1985), *Human Rights and the Catholic Church in Brazil, 1970-1983: The Pontifical Justice and Peace Commission of the Sao Paulo Archdiocese*, „Journal of Church & State”, nr 429.
- Posiedzenie Komisji Wspólnej Przedstawicieli Rządu RP i Konferencji Episkopatu Polski (2022), Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, <https://www.gov.pl/web/mswia/posiedzenie-komisji-wspolnej-przedstawicieli-rzadu-rp-i-konferencji-episkopatu-polski>, 27.06.2025.
- Przeciszewski, M. (2024), *Komisja Wspólna Rządu i Episkopatu*, Katolicka Agencja Informacyjna, <https://www.ekai.pl/komisja-wspolna-rzadu-i-episkopatu-3/>, 28.06.2025.
- Raina P. (1994), *Kościół w PRL. Kościół katolicki a państwo w świetle dokumentów 1945 – 1989*, tom 1, lata 1945 – 59, Wydawnictwo w Drodze, Poznań.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE.
- Sullivan W. F. (2020), *Church State Corporation: Construing Religion in US Law*, University of Chicago Press, Chicago.
- Świto L. (2021), *Ograniczenie sprawowania kultu religijnego w czasie epidemii COVID-19 w Polsce. Wymiar prawny*, „Roczniki Nauk Prawnych”, nr 3 (31).
- Tabak, A. (2018), *Fundamentalne zasady instytucjonalnych relacji państwa z kościołami i innymi związkami wyznaniowymi w świetle art. 25 Konstytucji RP z 1997 r.*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, sectio G – Ius”, nr 65 (2).
- Uruszczak, W. (2020), *Państwo świeckie czy neutralne światopoglądowo?*, [w:] *Relacje Państwo – Kościół w Europie. Studium prawa obowiązującego w Polsce i w Hiszpanii*, red. P. Ryguła, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa.
- Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej*, Dz.U. 1989 nr 29 poz. 154.
- Zieliński Z. (2009), *Kościół w Polsce 1944-2007*, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań.
- Zvobgo C. J. (2005), *Church and State in Rhodesia: From the Unilateral Declaration of Independence to the Pearce Commission, 1965–72*, „Journal of Southern African Studies”, nr 31 (2).
- Żaryn J. (1997), *Kościół a władza w Polsce (1945-1950)*, Wydawnictwo DiG, Warszawa.
- Żaryn J. (2003), *Dzieje Kościoła katolickiego w Polsce (1944-1989)*, Wydawnictwo Neriton, Warszawa.

Joint Commission of the Members of the Government and the Polish Bishops' Conference during the rule of Law and Justice in 2015-2023

Abstract: The Joint Commission of the Members of the Government and the Polish Bishops' Conference is an advisory body established as early as 1949, which was very important for shaping relations between the Catholic Church and the hostile authorities during the People's Republic of Poland. Although after 1989, the Church gained a clearly better position in Poland, the activity of the Commission has continued. The aim of this text is to analyse the activities of the Joint Commission of the Members of the Government and the Polish Bishops' Conference during the rule of the Law and Justice Party from 2015 to 2023. To achieve this aim, three research questions are posed: (1) What was the genesis and legal capacity of the Joint Commission of the Members of the Government and the Polish Bishops' Conference? (2) What did state-church relations look like during the United Right government from 2015 to 2023? (3) How did the activities of the Joint Commission of the Members of the Government and the Polish Bishops' Conference influence the decisions of state authorities? The conclusions of the survey indicate that the good relations between the government and the Bishops' Conference between 2015 and 2023 were reflected in the activities of the Commission, which had an important political role in shaping these relations.

Keywords: Joint Commission of the Members of the Government and the Polish Bishops' Conference; Catholic Church; power; political science of religion; United Right

Interesy konkurencyjne:

Autor(-zy) oświadczył(-li), że nie istnieje konflikt interesów.

Competing interests:

The author(-s) has(-ve) declared that no competing interests exists.

Wkład autorów:

Konceptualizacja (Conceptualization): Dawid Pieniężny

Analiza formalna (Formal analysis): Dawid Pieniężny

Metodologia (Methodology): Dawid Pieniężny

Opracowanie artykułu – projekt, przegląd i redakcja (Article elaboration – project, review, edition): Dawid Pieniężny

